

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΣΔΔΑ

ΜΑΘΗΜΑ: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : Γεώργιος Κ. Πατρίκιος, Δικηγόρος, LL.M., Υπ. Δ.Ν.

Θέμα 1^ο (17 Μαΐου 2008) :

Η ιδιότητα του πολίτη

- α) Πως ορίζεται η έννοια του πολίτη κατά το εθνικό και το κοινοτικό δίκαιο και ποιες οι τυχόν μεταξύ τους διαφορές;*
- β) Ποια δικαιώματα και υποχρεώσεις απορρέουν από την ιδιότητα του πολίτη τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο;*
- γ) Μορφές της ιδιότητας του πολίτη σε σχέση με τα πολιτικά συστήματα της Αντιπροσώπευσης και της Δημοκρατίας.*

.....

Σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, ως «πολίτης» νοείται το άτομο το οποίο διαθέτει την ελληνική ιθαγένεια, δηλαδή τον νομικό δεσμό με το ελληνικό κράτος, ανεξαρτήτως άλλων ιδιαίτερων εθνικών ή φυλετικών χαρακτηριστικών. Για την ορθότερη προσέγγιση του όρου «πολίτης» πρέπει σε αυτόν να προσδοθούν και τα πολιτικά δικαιώματα, δηλαδή τα δικαιώματα που σκοπεύουν στην ενεργό συμμετοχή του πολίτη για τον σχηματισμό της πολιτικής κρατικής βούλησης, τα οποία ταυτόχρονα αποτελούν και υποχρέωση του κράτους να ανέχεται και να προωθεί τη συμμετοχή αυτή και να εγγυάται για την ορθή λειτουργία της. Το σύνολο των πολιτών αποτελεί τον λαό (με την στενή έννοια του όρου), δηλαδή το ανώτατο όργανο του κράτους, από το οποίο πηγάζουν όλες οι εξουσίες.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η συνεχώς αυξανόμενη οικονομική δραστηριοποίηση της Ένωσης σε τομείς που από τη φύση τους προορίζονταν να επηρεάσουν την καθημερινότητα των πολιτών των κρατών-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΛΛΙΝΤΖΑ

μελών οδήγησε στην θεσμοθέτηση της ιδιότητας του «Πολίτη της Ένωσης» με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Αυτή η έννοια αποτελεί την «ευρωπαϊκή ιθαγένεια» κύριο χαρακτηριστικό της οποίας είναι ότι δεν υποκαθιστά την εθνική ιθαγένεια αλλά προστίθεται σε αυτήν, ενώ κτάται (όχι αυτοδικαίως) και ασκείται έμμεσα, αφού η μόνη προϋπόθεση της κτήσης της είναι η ιδιότητα της ιθαγένειας ενός εκ των είκοσι επτά κρατών μελών της Ένωσης.

Τα δικαιώματα τα οποία απορρέουν από την ιδιότητα του πολίτη σε εθνικό επίπεδο είναι τα επονομαζόμενα κατά το Σύνταγμα «πολιτικά δικαιώματα», τα οποία αποτελούν το *status activus* του προσώπου, δηλαδή την ενεργητική συμμετοχή του στα κοινά, στα δημόσια πράγματα και στην άσκηση της κρατικής εξουσίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα πολιτικών δικαιωμάτων αποτελούν τα εξής: το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι σε δημόσια αξιώματα, το δικαίωμα συμμετοχής και ίδρυσης πολιτικού κόμματος, το δικαίωμα διορισμού σε θέση δημοσίου υπαλλήλου ή δικαστή ή ενόρκου, η συμμετοχής στην άσκηση οποιασδήποτε δημόσιας λειτουργίας και τέλος η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και ενόψει της συμμετοχής του στην πολιτική ζωή της χώρας σύμφωνα με το Σύνταγμα.

Ωστόσο, η ιδιότητα του πολίτη δεν είναι συνυφασμένη μόνο με δικαιώματα αλλά και με εκ του συντάγματος οριοθετημένες υποχρεώσεις (ή άλλως συνταγματικά καθήκοντα), τα οποία αφορούν κατ' αρχήν τους έλληνες πολίτες και μόνον κατ' εξαίρεση (και εφόσον προβλέπεται από ειδική νομοθετική ρύθμιση) είναι δυνατό να αφορούν και σε αλλοδαπούς. Τα συνταγματικά αυτά καθήκοντα ειδικότερα μπορούν να κωδικοποιηθούν στα εξής :

Η υποχρέωση αντίστασης των ελλήνων κατά οποιουδήποτε επιχειρεί να καταλύσει με την βία το πολίτευμα, το οποίο πρόκειται για μια από τις θεμελιακές εγγυήσεις τηρήσεως του Συντάγματος και δεν συνιστά μόνο συνταγματικό καθήκον αλλά και συνταγματικό δικαίωμα, η υποχρέωση σεβασμού του Συντάγματος και των νόμων, αφοσίωσης στην πατρίδα και τη δημοκρατία, δηλαδή η εν ευρεία έννοια υποχρέωση υπακοής στην έννομη τάξη και σεβασμού της δημοκρατικής πολιτείας, η υποχρεωτική άσκηση του εκλογικού δικαιώματος, η άσκηση το οποίου αποτελεί συνταγματικό καθήκον, παρά το γεγονός ότι δεν προβλέπονται διοικητικές ή ποινικές κυρώσεις για τη μη άσκηση του.

Επιπλέον συνταγματικά καθήκοντα μπορούν να ανευρεθούν στις συνταγματικές διατάξεις, όπως : η υποχρέωση εννεαετούς τουλάχιστον σχολικής φοίτησης, η υποχρέωση συμμετοχής στον πολιτών στα δημόσια βάρη, η οποία αποτελεί το φοροδοτικό καθήκον των πολιτών με τη μορφή της φοροδοτικής υποχρέωσης ως μια μορφή ισότητας και ειδικότερα, αναλογικής ισότητας, αφού το καθήκον φοροδοσίας είναι ανάλογο προς την οικονομική δυνατότητα του κάθε πολίτη. Η υποχρέωση όλων των ελλήνων που έχουν την ικανότητα να φέρουν όπλα να συντελούν στην άμυνα της πατρίδας, η οποία αποτελεί στρατιωτική υποχρέωση του κάθε έλληνα πολίτη. Επιπλέον, η υποχρέωση των ελλήνων πολιτών να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε περιπτώσεις εξαιρετικής

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΛΛΙΝΤΖΑ

και έκτακτης ανάγκης, όπως για παράδειγμα μια φυσική καταστροφή, πρόκειται για το θεσμό της επίταξης εργασίας, ο οποίος έχει προσωρινό χαρακτήρα και πρέπει να συνδέεται με την εκπλήρωση μια επείγουσας και εξαιρετικής δημόσιας ανάγκης. Γενική αρχή η οποία περιλαμβάνει όλες τις προηγούμενες συνταγματικές υποχρεώσεις, χωρίς να ιδρύει μια νέα και αυτοτελή σε σχέση με τις υπόλοιπες υποχρέωση, είναι αυτή που αφορά το καθήκον κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης των ελλήνων πολιτών, αφού κατά το Σύνταγμα το κράτος δικαιούται να αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της εθνικής και κοινωνικής αλληλεγγύης.

Στα πλαίσια της ευρωπαϊκής έννομης τάξης τα κυριότερα δικαιώματα τα οποία συνδέονται με την ευρωπαϊκή ιθαγένεια είναι το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αλλά και στις εκλογές για την ανάδειξη των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης στα επιμέρους κράτη-μέλη για τους υπηκόους τρίτων κρατών μελών που παραμένουν σε αυτά άνω του ενός έτους. Το δικαίωμα διπλωματικής και προξενικής προστασίας από τις αρμόδιες αρχές κάθε κράτους-μέλους στο έδαφος τρίτης χώρας στην οποία το κράτος μέλος της ιθαγένειάς τους δεν διαθέτει διπλωματική αντιπροσωπεία. Το δικαίωμα όλων των φυσικών ή νομικών προσώπων που κατοικούν ή διαθέτουν την καταστατική τους έδρα σε ένα κράτος-μέλος να υποβάλλουν έγγραφη αναφορά στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή να απευθύνονται στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή, καθώς επίσης και το δικαίωμά τους να απευθύνονται εγγράφως στα θεσμικά και συμβουλευτικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τέλος το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής τους σε όλα τα κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε αντίθεση με τα εθνικά δίκαια των κρατών-μελών, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής έννομης τάξης δεν απορρέουν άμεσες και συγκεκριμένες υποχρεώσεις στο πρόσωπο των ευρωπαίων πολιτών, πέραν της γενικής και αφηρημένης υποχρέωσης του σεβασμού και της τήρησης των ευρωπαϊκών κανόνων δικαίου που παράγονται στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

..//..